

NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG

Kommunal og regionaldepartementet
Pb 8112 Dep
0032 Oslo

KOMM. OG REG. DEP
21 JAN 2005
04/2771-136
Ark. 013
Avd. RA ISSA I MAG

Erstatter e-mail 14/1-05

Deres ref: 04/ 2771-4 MAG

Vår ref: 6141/2-2005 HJØ/839

Dato: 14.1.2005

Høring NOU 2004:19, Livskraftige distrikter og regioner

Målet om å opprettholde en spredt bosetning på kommune og fylkesnivå har stått fast i 30 år, men det er en klar tilflytting til byer og byregioner som er resultatet. Det er dermed en skarp kontrast mellom nedfelte politiske mål og den faktiske utviklingen i distriktet. Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter av den grunn Distriktskommisjonens syn på at det er behov for en langt mer effektiv distrikts- og regionalpolitikk i Norge enn den som føres i dag.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag finner det avgjørende at staten kompenserer for naturgitte og strukturelle ulemper ved å bo og drive næringsutvikling i distriktene. Et viktig tiltak er å sikre tilgang på risikovillig kapital i distriktene, gjerne i form av såkornkapital. GEM- rapporten fra 2002 viser at Norge rangeres på 3. siste plass når det gjelder tilgang på egenkapital, lån og offentlig støtte til personer som vil drive nyetablering og entreprenørskap. NBS vil hevde at en samlet plan vil være avgjørende for å lykkes i legge til rette for økt verdiskaping og likeverdige velferdstilbud slik at man opprettholder bosetting i hele landet.

Til tross for internasjonale avtaler som WTO- og EØS- avtalen, er det i dag handlingsrom for en større bruk av nasjonale virkemidler. For å styrke distriktene må den nasjonale handlingsplanen bygge på en nasjonal målsetning om økonomisk vekst og tilflytting til alle regioner.

Distriktskommisjonen gir ikke gode nok svar på hvilke tiltak som kan og bør settes inn. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at det er behov for å definere på ny hvilke geografiske områder som har behov for kompenserende tiltak for avstandsulemper o.l. Virkemiddelbruken i distriktet må deretter vurderes. Ulike omstillingsprogram som omtales i NOU 2004:19 har vist god effekt og dette er tiltak som i stor grad vil kunne gjelde ulike kommuner og regioner prega av fraflytting og lite eller ingen økonomisk vekst.

Landbruk

NBS vil hevde at en ytterligere nedtrapping av antall sysselsatte i landbruket vil få store konsekvenser for distriktene, og støtter Distriktskommisjonens syn i at det må legges til rette slik at landbruket får utnytte de muligheter som ligger i en matpolitikk, der hele matkjeden vurderes som premiss. Landbruket står i dag for mer enn 10 % av sysselsettingen i 150 norske kommuner. I tillegg er beitedyr og all skjøtsel viktig for å opprettholde et åpent kulturlandskap i alle deler av landet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag understreker at det er rom for økt verdiskaping gjennom foredling av norske produkter. Tilrettelegging for en økt nyutvikling av lokal og særpreget mat må fremmes i den nasjonale landbrukspolitikken. Lover og regler må tilpasses slik at det blir enklere å starte opp

foredling og omsetting av lokale råvarer. Det må legges til rette for at den enkelte i større grad får mulighet til å utnytte gårdens samla ressurser. Det bør også vurderes å innføre skattefunn o.l. ordninger som en ordning for også små og mellomstore foretak i landbruket. Aktive skattepolitiske tiltak vil bli avgjørende for å etablere og styrke små og mellomstore foretak i distriktet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag påpeker også at utvikling av ulike typer lokal mat, merking og sporbarhet er avgjørende strategier for utvikling av landbruket som en viktig distriktsnæring.

Enkelte vil fremholde at strukturrasjonalisering er nødvendig for å møte fremtidige utfordringer, men NBS vil fremholde at en økt bruksnedlegging ikke er forenlig med målsettingen om å opprettholde et landbruk i hele landet. Færre produsenter kan produsere samme mengde mat, men det vil bli mindre beitedyr og lange avstander etter hvert som flere bruk blir lagt ned. Dette vil igjen føre til attgroing av kulturlandskap da høyproduktive maskiner ikke kan gjennomføre de samme skjøtseltiltak som har vært gjort for hånd og/ eller med mindre maskiner.

Den nasjonale målsetningen om fylkesvis fordeling av matproduksjonen er det viktig å opprettholde for å ha matvareberedskap i alle deler av landet. Fylkesvis fordeling sikrer i tillegg viktige arbeidsplasser ved mottaksapparat som omsetter og foredler produkter.

Melkesektoren

Det er en nasjonal målsetting å opprettholde melkeproduksjon i alle fylker. De økonomiske rammevilkåra og innføring av nye krav til produksjon og hold av dyr, medfører imidlertid et økt press på lønnsomhet i små og mellomstore besetninger. I dag er fastsatt målpris 3,5 kroner per liter melk. For hver liter melk bonden leverer Tine får han altså omtrent 35% av det varen koster i utvalg. I EU får bonden 2,50 kroner, og det er varslet en mulig ytterligere nedgang. En nedgang i melkepris vil ha stor konsekvens for det norske landbruket. Usikkerhet om en mulig EU- søknad skaper i tillegg en stor usikkerhet knyttet til om produsenter kan eller bør gjennomføre nødvendige investeringer og stadig flere velger å avslutte melkeproduksjonen dersom de har små eller mellomstore melkekvoter. På sikt kan avvikling av melkebruk føre til at fylker ikke vil ha nødvendig tilgang på melk.

Markedsregulering for de ulike landbruksproduktene fastsettes nasjonalt og er avgjørende for å fastsette hva som skal produseres fylkesvis. Produksjonsmessig ligger markedet an til en klar overproduksjon av svin og egg/fjørfe i 2005. Den investeringsviljen som ble tonet ned på 80- og 90-tallet, har nå tatt ny fart og det er behov for markedsregulering om man skal unngå lignende situasjon også i annen type produksjon. Frukt- og grøntsektoren kan imidlertid med fordel øke sin produksjon og den bør styrkes i form av økte overføringer. Dette er produkter norske forbrukere ønsker og som er et viktig distriktstiltak for enkelte fylker.

Rammevilkår

Det påpekes at det er liten investeringsvilje i landbruket i forhold til andre næringer i distriktet. Dette har stor sammenheng med usikkerheten knyttet til økonomiske rammevilkår som i løpet av de siste 10 årene har blitt sterkt svekket for de fleste produsenter i Norge. Norsk Bonde- og Småbrukarlag ønsker flerårige jordbruksavtaler for å bøte på dette.

Internasjonale avtaler

Norsk Bonde- og Småbrukarlag viser til at det er et langt større handlingsrom i nærings- og landbrukspolitikken enn det som brukes i forhold til EU og gjeldende EØS- og WTO- avtaler. Tjenester og transportsubsidier er bl.a. ikke pålagt restriksjoner og virkemiddelbruken er underlagt restriksjoner i land som er organisert på andre måter enn Norge. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil kreve at regjeringa arbeider for at det fortsatt skal være et handlingsrom etter kommende forhandlingsrunder i WTO. Norge er et høykostland og distriktet er avhengig av at det fortsatt er økonomisk mulig å drive landbruk og opprettholde et åpent kulturlandskap.

Dersom fremtidige internasjonale avtaler medfører kutt i stønad til landbruket, bør disse midlene tilbakeføres landbruket og distriktet på andre måter. Dette er det full enighet om i Distriktskommisjonen, og NBS støtter dette.

Entreprenørskap som distriktspolitikk

Når det gjelder regjeringens mål om å styrke norsk innovasjonspolitikk, vil Norsk Bonde- og Småbrukarlag hevde at følgende tiltak bør styrkes: regionale investeringsfond, skattestimuli til teknologisk bedriftsutvikling, etablering av forskningsparker og næringshager. Norge har en lav etablering av entreprenørskap. Flere norske gründere og bedrifter vil hevde at de får/ har fått for liten økonomisk støtte eller ingen i arbeidet med å bygge opp en konkurransedyktig bedrift.

Fokuset på innovasjon bør for en stor knyttes til fagmiljøet ved de ulike regionale høyskolene. Etablering av statlige høyskoler er svært vellykket og innovasjonssatsing kan knyttes til lengre studier som mastergrad og doktorgradsnivå. Vektlegging av en regionalisering av spisskompetanse innen ulike fagområder er viktig i arbeidet med å utvikle robuste arbeids-, bo -, og serviceregioner i og rundt regionale bysentra.

Satsing på små- og mellomstore bedrifter

I distriktet er det avgjørende at det legges til rette for flere arbeidsplasser. Investornettverk og investorkompetanse er dårlig utviklet og tilrettelegging av investeringsfond i hele landet kan frigi lokale investormidler og legge til rette for avgjørende samspill mellom private og offentlige investorer.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil understreke behovet for at det fortsatt legges til rette for en høy satsing på entreprenører og småbedrifter for å sikre mangfold i næringsgrunnlaget i distriktet. Tradisjonelle virkemidler knyttet til fysiske investeringer og kompetanse i små- og mellomstore bedrifter har en stor distriktsvis spredning og viser gode resultater med hensyn til vekst.

En stadig økende andel kvinner tar høyere utdanning uten å få jobb i distriktet. Disse vil flytte til byer/ byregioner for å få jobb. For distriktene er det et økende problem, og det må legges til rette for kvinnelige arbeidsplasser for å motvirke at det i hovedsak er menn som blir boende i distriktet.

Smal distriktspolitikk

Reduksjonen i de distriktspolitiske virkemidlene som forvaltes av kommuner, fylkeskommuner og SND (IN) fra 2,2 mrd kroner i 1993 til 0,8 mrd kroner i 2002, medfører at nyskappingsarbeid har blitt redusert i Norge. I senere overføringer til Innovasjon Norge har det blitt kuttet ytterligere og

Norge er i ferd med å få dårligere bedriftsrettede virkemidler enn det en har innen EU. Dette viser et misforhold mellom mål og virkemidler som må rettes opp.

Behov for sektorovergripende styring

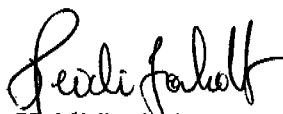
Effektutvalgets utredning viser til en sterk mangel på sektorovergripende styring, spesielt på statlig nivå. Et markant funn er at manglende sektorkoordinering og manglende overordnet styring, har ført til en sentralisering av svært mange av de virkemidlene som er avgjørende for å sikre nyskaping og vekst i distriktet. Effektutvalget viser til at det er behov for enhetlige, sektorovergripende planer og en bredere forankret politisk målstyring. Dette gjelder både de bedrifts- og næringsrettede politikkområdene og infrastruktur knyttet til kapital, kunnskap og kommunikasjon. Effektutvalgets rapport gir med dette en god forklaring på hvorfor Oslo i dag er en av Europas raskest voksende byer.

Det er flere politikkområder som har et betydelig regionalt eller distriktsmessig mønster, uten at det er uttrykt eksplisitte regionalpolitiske mål. Effektutvalget og Distriktskommisjonen viser til at det likevel har blitt mindre regional- og distriktspolitikk over tid. Den politiske handlefriheten begrenses av internasjonale avtaler og av de omorganiseringer som har blitt gjennomført i så godt som alle tjenesteytende sektorer. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil likevel avvise Effektutvalgets teori om at det blir enklere å føre en bred regionalpolitikk dersom regionene gjøres større og gis større selvstyre. De eksplisitte utfordringer som er i distriktet og i byene må synliggjøres i den statlige politikken og ikke løftes ned på regionalt nivå alene. Sterke sektorovergripende og sentrale politiske målsetninger må ligge til grunn for den kommunalisering og regionalisering regjeringen har innført og ønsker å videreføre.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil understreke at regjeringen må ta i bruk virkemidler som øker den nasjonale verdiskapinga gjennom å ta en større del av landet i bruk.

Med hilsen

Olaf Godli
Generalsekretær

Heidi Jønholt
Rådgiver